

การจัดความรู้ : ด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลกลาง

คณะทำงาน น.ส.สุภาภรณ์ สังขดิถี

น.ส.เพ็ญประภา ยุทธศรี

น.ส.นาฏศิลป์ พิมพ์หอม

นางเกตน์ชญาณี สลาล็อก

นางณิชมล พลรักษา

หลักการและเหตุผล

จากการเฝ้าระวังการติดเชื้อในโรงพยาบาล พบว่าการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ มีแนวโน้มสูงขึ้น อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ -๒๕๕๕ เท่ากับ ๕.๙๖ , ๓.๒๕ , ๔.๒๙ และ ๓.๕๒ ครั้ง/๑๐๐๐ วันใส่เครื่องช่วยหายใจตามลำดับ จากการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ทำให้ผู้ป่วยต้องนอนโรงพยาบาลนานขึ้น เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น อัตราตายสูงขึ้น การแก้ปัญหาการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจให้มีความยั่งยืน จำเป็นต้องปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจอย่างเป็นรูปธรรม

แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่าบุคลากรทางการพยาบาล มีบุคลากรหลายระดับ และหลายรุ่น (generation) โดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพอาวุโส ซึ่งมีองค์ความรู้และมีทักษะในการปฏิบัติตามแนวทางการพยาบาลเพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ แต่มีจำนวนลดลง และพยาบาลประสานงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อประจำหอผู้ป่วย (ICLN) มีประสบการณ์ ความรู้ ทักษะแตกต่างกัน เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ การป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ให้เป็นไปตามมาตรฐานได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นคณะกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล จึงนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพยาบาลด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

๓. ตัวชี้วัด

๑. อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ลดลง ๑๐% ของปีที่ผ่านมา

๔. วิธีดำเนินการ

๑. วิเคราะห์ปัญหาและศึกษาสภาพปัญหาของการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในโรงพยาบาล

๒. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

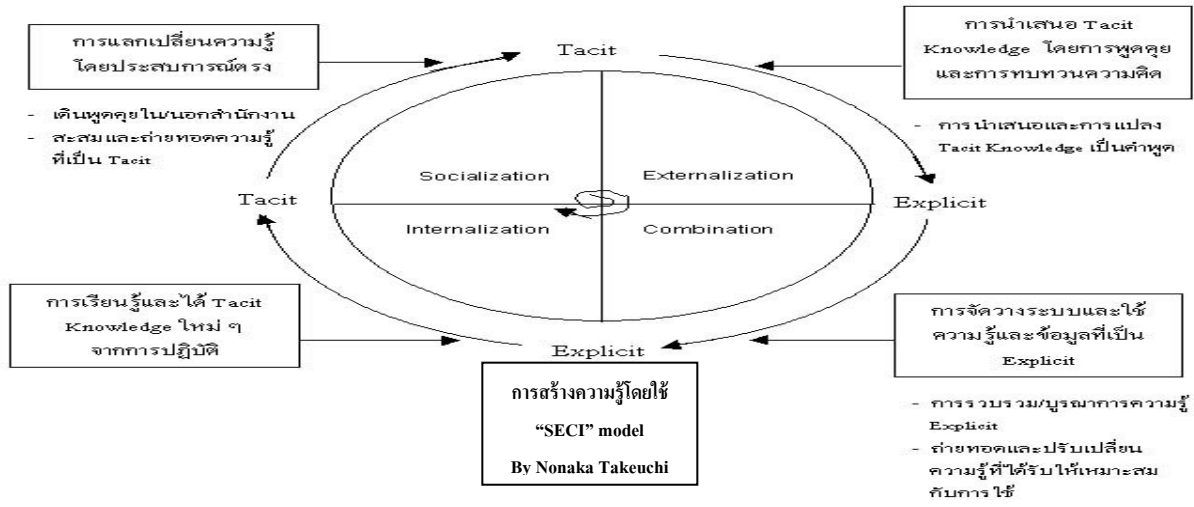
๓. เชิญหน่วยงานที่มีปัญหาการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจมาเข้าร่วมโครงการ

๔. จัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (COP) ด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

๕. จัดหาแกนนำในการพัฒนาการพยาบาลด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

๖. นำ SECI Model ของ Nonaka Takeuchi มาใช้เป็นรูปแบบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน/ แนวทางปฏิบัติ การกำหนดแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนการประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นในสถานการณ์จริง ให้สอดคล้องกับมาตรฐานและบริบทของโรงพยาบาล เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน โดย ICLN ประจำ SICU เป็นแกนนำในการ

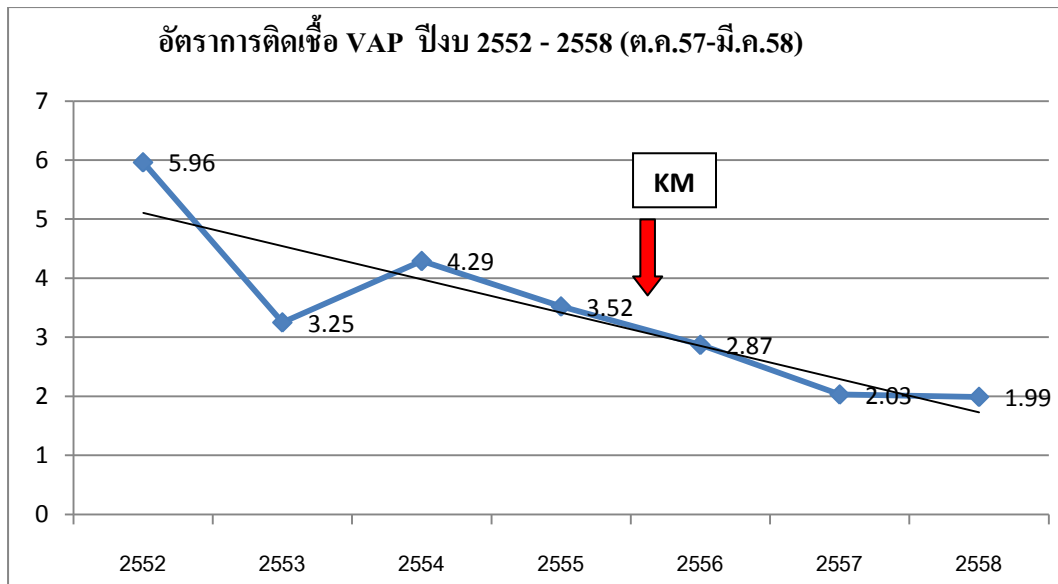
เผยแพร่ทักษะและความรู้ในการปฏิบัติในการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจให้แก่พยาบาลหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งความรู้ภายนอก (Explicit knowledge) และความรู้ภายใน (Implicit knowledge) มาพัฒนาแนวทางปฏิบัติ เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

๗. ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ (แพทย์เฉพาะทางด้านโรคติดเชื้อและพยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล) ในการจัดทำแนวทางการหย่าเครื่องช่วยหายใจ
๘. สรุปแนวทางการพยาบาลในการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ
๙. นำแนวทางการพยาบาลด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจลงสู่การปฏิบัติ และสรุปผลการใช้แนวทางการพยาบาลด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ
๑๐. สรุปแนวทางการพยาบาลด้านการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติและเป็น Best Practice ของโรงพยาบาลกลาง

๕. ผลลัพธ์

๑. อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ หลังดำเนินการ ได้ผลดังนี้
  - ปี ๒๕๕๖ = ๒.๘๗ /๑๐๐๐ Vent day
  - ปี ๒๕๕๗ = ๒.๐๓ /๑๐๐๐ Vent day
  - ปี ๒๕๕๘ (ตุลาคม ๒๕๕๗ - มีนาคม ๒๕๕๘) = ๑.๘๙ /๑๐๐๐ Vent day

๒. อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ลดลง ร้อยละ ๑๘.๔๗ และ ๒๙.๒๗ ตามลำดับ ทำให้ผู้ป่วยใช้เครื่องช่วยหายใจมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

๓. บุคลากรในโรงพยาบาลมีแนวทางการพยาบาลเพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ภาคผนวก

๑. ภาพกิจกรรมการสร้างทีมป้องกันการเกิด VAP

2. แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ
โรงพยาบาลกลาง

กิจกรรม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	หมายเหตุ
การล้างมือ			
1. ล้างมือแบบ Hygienic hand washing ก่อนและหลังการปฏิบัติพยาบาล			
2. การล้างมือ ให้ปฏิบัติตามหลัก "my 5 moments" ได้แก่ ก่อนสัมผัสผู้ป่วย ก่อนทำหัตถการสะอาด/ปราศจากเชื้อ , หลังสัมผัสผู้ป่วย , หลังสัมผัสสารคัดหลั่งจากร่างกายผู้ป่วย , หลังสัมผัสสิ่งรอบตัวผู้ป่วย			
การประเมินสภาพผู้ป่วยในระบบทางเดินหายใจ			
1. ประเมินผู้ป่วยทุกครั้งหลังรับเวร โดยฟังเสียงหายใจและตรวจสอบตำแหน่งท่อช่วยหายใจ			
2. วัด cuff pressure ทุก 8 ชั่วโมง ให้อยู่ระหว่าง 20-30 cmH ₂ O			
การเตรียมเครื่องช่วยหายใจ			
1. เปลี่ยน circuit เมื่อใช้กับผู้ป่วยรายใหม่ / เมื่อเปื้อน			
2. Proximal tube เปลี่ยนทุก 24 ชั่วโมง / เมื่อเปื้อน			
3. ใช้ 70% ALcohol เช็ดบริเวณ swival , connecter ก่อนการใส่เครื่องช่วยหายใจ ทุกครั้ง			
4. ขณะปลดสายเครื่องช่วยหายใจ ให้อากาศในช่อง suction sterile			
Humidifier			
1. เตรียมเมื่อต้องการใช้งานด้วยหลัก Aseptic technique			
2. ใช้ Sterile water เท่านั้น			
3. ระบบเปิด			
3.1 เปลี่ยนน้ำทุก 24 ชั่วโมง			
3.2 เทน้ำเก่าทิ้งทุกครั้งก่อนเติมน้ำใหม่			
3.3 ไม่ใช้มือสัมผัสด้านในของ Jar			
3.4 ใช้ 70% Alcohol เช็ดบริเวณ Jar ก่อนปิดทุกครั้ง			
4. ระบบปิด (เปลี่ยน Set IV พร้อม Sterile water ทุก 24 ชั่วโมง)			
5. การขจัดน้ำที่ค้างในสายเครื่องช่วยหายใจ			
5.1 เทน้ำที่ค้างในสายลง water tap			
5.2 ไม่เทน้ำกลับเข้าเครื่องช่วยหายใจ			

กิจกรรม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	หมายเหตุ
5.3 ไม่ให้นำไหลกลับเข้าสู่ผู้ป่วย			
6. ไม่มีถังรองรับน้ำและภาชนะล้างสาย suction ตั้งทิ้งไว้ข้างเตียงผู้ป่วย ให้ใช้เป็นประจำและทำความสะอาดสะอาดทันทีทุกครั้งหลังใช้งาน			
Nebulizer			
1. เตรียม Nebulizer ด้วยหลัก Aseptic technique			
2. Internal Nebulizer เปลี่ยนพร้อม Circuit เครื่องช่วยหายใจ			
3. External Nebulizer เปลี่ยนทุก 24 ชั่วโมง			
4. ขณะที่ไม่ได้ใช้งาน ให้เก็บ External Nebulizer ในบริเวณ Sterile เช่น ช่อง sterile			
Ambu bag			
1. ใช้ case / case			
2. เช็ดหัว Ambu bag ด้วย 70% Alcohol และปิดจุกทุกครั้งหลังการใช้			
3. เปลี่ยนหัว Ambu bag ทุก 24 ชั่วโมง / เมื่อเปื้อน			
4. เช็ดตัว Ambu bag ทั้งลูกด้วย 70% Alcohol ทุก 8 ชั่วโมง			
5. ทำความสะอาดด้วยผงซักฟอก และทำให้ปราศจากเชื้อโดย CSSD เมื่อสิ้นสุดการใช้งานทุกครั้ง			
การดูดเสมหะ			
1. จัดท่านอนศีรษะสูง 15 องศา (กรณีไม่มีข้อห้าม)			
2. ดูดน้ำลาย ในปากก่อนโดยใช้ saliva tube			
3. ดูดเสมหะในท่อหลอดลมคอ ด้วยหลัก Aseptic technique โดยใช้สายดูดเสมหะชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง			
4. กรณีเสมหะเหนียว			
4.1 ให้ปรับอุณหภูมิเครื่องช่วยหายใจ			
4.2 กรณีไม่จำกัดน้ำ ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับน้ำไม่น้อยกว่า 2,000 cc/วัน			
4.3 หลีกเลียงการหยุด NSS ลงในท่อหลอดลมคอ			
5. ใช้ Close suction กรณีผู้ป่วยมีการติดเชื้อ TB / มีปัญหาการแลกเปลี่ยน gas			
6. ขวดรองรับเสมหะ			
6.1 ใช้ case / case			
6.2 เปลี่ยนขวดและสายยาง ทุก 24 ชั่วโมง			
6.3 กรณีใช้ Flex liner เปลี่ยนเมื่อสารคัดหลังเต็มขวด			

กิจกรรม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	หมายเหตุ
การ Oral care			
1. แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง เน้นการแปรงลิ้น (กรณีไม่มีข้อจำกัด)			
2. ใช้น้ำยา 0.12% CHG Swabช่องปากหลังการแปรงฟัน			
3. ใช้ Vaseline gel ทาริมฝีปากเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น			
4. เปลี่ยนตำแหน่งท่อช่วยหายใจทุก 24 ชั่วโมง (กรณีไม่มีข้อจำกัด)			
5. เปลี่ยนปลาสเตอร์และเชือกผูก tube ทุก 24 ชั่วโมงหรือเมื่อเปื้อน			
การให้อาหารทางสายยาง			
1. จัดทำอนศิริระสูง 30-45 องศา (กรณีไม่มีข้อจำกัด)			
2. ตรวจสอบตำแหน่ง NG tube ก่อน feed โดยดูด Gastric content แต่ถ้าไม่มี Gastric content ให้ใช้ Stethoscope ฟังตำแหน่ง NG tube			
3. ให้อาหารทางสายยาง โดยวิธี Drip แทนการ bolus			
การทำแผลเจาะคอ			
1. ใช้หลัก Aseptic technique			
2. ทำแผลวันละ 2 ครั้ง (เวนเช้า , เวนบ่าย) หรือทุกครั้งที่แผลเปื้อน			
3. เปลี่ยน Inner tube วันละ 2 ครั้ง (เวนเช้า , เวนบ่าย) หลังทำแผล			
4. ถอด Inner tube ล้างและทำความสะอาดด้วยผงซักฟอก ผึ่งให้แห้งและแช่ 70% Alcohol อย่างน้อย 30 นาที ทุกครั้งที่ทำแผล			

แก้ไขครั้งที่ 1 (9/01/55)

2. แนวทางการหย่าเครื่องช่วยหายใจ

การหย่าเครื่องช่วยหายใจแบบ Spontaneous breathing trial (SBT) (สำหรับหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม)

- เริ่ม wean โดย on T-piece 10 L/min หรือ Mode CPAP : PS 5- 7 cmH₂O และ PEEP 3- 5 cmH₂O (ถ้าผู้ป่วย On SBT ได้นาน 30 – 120 นาที ถือว่า สามารถหย่าเครื่องช่วยหายใจได้)
- ผู้ป่วยที่ไม่ผ่าน SBT ให้พัก 24 ชั่วโมง โดยใช้ Mode CPAP , PS 12-16 cmH₂O , PEEP 3-5cmH₂O (โดยให้ RR ≤ 25 ครั้ง/นาที พร้อมทั้งประเมินและแก้ไขสาเหตุของ weaning Failure)

แบบประเมินความพร้อมในการหย่าเครื่องช่วยหายใจ

อาการและอาการแสดง	วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		
	เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		เวลา.....		
	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	
1. อุณหภูมิร่างกาย < 38.5 °C																					
2. ไม่มีอาการหายใจหอบเหนื่อย RR < 30 ครั้ง/นาที																					
3. SpO ₂ ≥ 92% หรือ paO ₂ ≥ 60 mmHg (ถ้าเจาะ ABG)																					
4. SBP > 90 mmHg โดยไม่ได้รับยาเพิ่มความดันโลหิตหรือได้ในขนาดต่ำ																					
5. ไม่ได้รับยา muscle relaxant เช่น Tracrium , Pavulon หรือ heavy sedation เช่น Morphin , fentanyl , Dormicum (ยกเว้นให้เพื่อลดอาการปวด)																					
6. HR < 140 ครั้ง/นาที หรือไม่เพิ่มขึ้นจาก base line เดิม > 20 ครั้ง/นาที																					
7. K > 3.5 mEq/L , HCO ₃ > 15 mEq/L (ผลภายใน 3 วัน)																					
8. Hct ≥ 25 Vol % (ผลภายใน 3 วัน)																					
ผู้ประเมิน																					

สำหรับติดสติ๊กเกอร์ ชื่อ-สกุล แพทย์.....Dx.....

HN/AN

PO.....

วันที่เริ่มใช้ เครื่องช่วยหายใจ.....

ครั้งที่ 4 (4 ส.ค 2555)

วันที่.....เวลา.....

Mode T- pice.....L/min

CPAP PS (5-7).....cmH₂O , PEEP (3-5) ..... cmH₂O

หัวข้อการประเมิน	5 นาที		15 นาที		30 นาที		1 ชม.		1.30 ชม.		2 ชม.	
	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N
1. ระดับความรู้สึกตัวไม่ลดลงกว่าเดิม												
2. ไม่มีการใช้กล้ามเนื้อช่วยในการหายใจ เช่น ทรวงอก ส่วนบนขยายตัวเข้าออกขณะหายใจ ปีกจมูกบาน												
3. RR < 30 ครั้ง/นาที												
4. HR < 120 ครั้ง/นาที												
5. SBP > 90 และ < 180 mmHg												
6. O ₂ Sat ≥ 92%												
ผู้ประเมิน												

* ถ้าไม่ผ่านเพียง 1 ข้อ ให้พักการหย่าเครื่องช่วยหายใจเป็นเวลา 24 ชม. และให้ใช้เครื่องช่วยหายใจ Mode CPAP , PS 12-16 cmH₂O PEEP 3-5cmH₂O แทน เป็นเวลา 24 ชม. จึงประเมินความพร้อมในการหย่าเครื่องช่วยหายใจอีกครั้ง

สรุปผลการหย่าเครื่องช่วยหายใจ หย่าเครื่องช่วยหายใจได้ หย่าเครื่องช่วยหายใจไม่ได้ เปลี่ยนรูปแบบการหย่าเครื่องช่วยหายใจ

การประเมินความพร้อมของผู้ป่วยก่อนถอดท่อช่วยหายใจ

หัวข้อประเมิน	วันที่.....เวลา.....		วันที่.....เวลา.....		วันที่.....เวลา.....		วันที่.....เวลา.....	
	Y	N	Y	N	Y	N	Y	N
1. ผู้ป่วยสามารถไอได้แรงพอ								
2. ปริมาณเสมหะไม่มาก โดยต้องดูดเสมหะไม่บ่อย ไม่เกินทุก 2 ชั่วโมง								
3. Cuff leak volume > 110 ml หรือ มี Cuff leak								
ผู้ประเมิน								

* **ต้องผ่านทุกครั้ง** ถอดท่อช่วยหายใจได้ วันที่ ..... ถอดท่อช่วยหายใจไม่ได้

หมายเหตุ 1. Cuff leak test สามารถตรวจได้โดยปล่อยลมออกจาก cuff แล้วให้ผู้ป่วยหายใจในขณะที่ถอดท่อหายใจ ฟังเสียงลมที่ไหลผ่านข้างท่อด้วย Stethoscope ถ้าได้ยินเสียงลมแสดงว่าทางเดินหายใจตอนบนกว้างพอไม่น่าจะเกิด ปัญหา

Post extubation stridor (ก่อน deflate cuff ให้ดูดเสมหะในปากให้หมดก่อน)

2. Cuff leak volume สามารถตรวจได้โดย ให้ผู้ป่วยหายใจด้วยเครื่องช่วยหายใจแบบปริมาตร แล้วปล่อย cuff บันทึกค่า exhaled tidal volume ในการหายใจ 6 ครั้งถัดมา นำค่าที่ได้ต่ำสุด 3 ใน 6 ค่ามาเฉลี่ย ถ้าค่า exhaled tidal volume เฉลี่ยที่ได้ ต่างจากค่า tidal volume ที่ตั้งไว้ > 110 ml แสดงว่าทางเดินหายใจไม่ตีบ (ในกรณีที่มีสายเสียงบวม ให้ Dexametasone 4 mg ทุก 6 ชม. เป็นเวลา 24 ชม. ก่อนถอดท่อช่วยหายใจ

